terveniente oculo, donationis titulo (quod raro [1] accidit [2]) fuerit aliquid sponso largita, & ante nuptias hunc, vel illam mori contigerit: omni donatione infirmata, ad donatricem sponsam, sive ejus successores, donatarum rerum dominium transferatur. Accept. 13. Kal. Maj. *Hispali*, NEPOTIANO & PACATO CONSS. 336.

Donatio ante nuptias facta mulieri in minori ætate non indiget insinuatione. Salic.

17. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Hierio P. P.

MInoribus [3] ætate fœminis, etiam actorum testificatione [4] [in ante nuptias donatione ad eas facta] omissa [5], si patris auxilio destitutæ sint, juste consulitur, ut firma donatio sit. Dat. 10. Kal. Mart. *Constantinop.* TAURO & FELICE CONSS. 428.

Quod ad alterum ex conjugibus revertitur de eo, quod dedit, non tenetur filiis primi matrimonii reservare. Bald.

18. Imp. ZENO A. Sebastiano P. P.

SI liberis ex priore matrimonio procreatis pater ad secundas migraverit nuptias, vel non migraverit: nihil omnino filiis prioris conjugii ex donatione [6] ante nuptias quam ipse, vel alius pro ipso uxori quondam ejus matri communium liberorum donaverit, servare cogitur: quoniam & mater liberis ex priore matrimonio extantibus, post secundas nuptias, multoque amplius si non fuerit alteri marito sociata, nihil iisdem filiis ex dote [7] quam patri eorum ipsa, vel alius pro ea [8] obtulerit, servare compellitur.

Constante matrimonio dos & donatio propter nuptias possunt de novo augeri, & de novo constitui, & pacta de novo apponi, vel vetera prorogari. Bald.

19. Imp. JUSTINUS [9] A. Archelao P. P.

SI constante matrimonio consilium augendæ dotis [10] inierit, vel uxor forte, vel ejus nomine quilibet alius: nihilominus marito quoque liceat, seu pro marito cuilibet alii, tanto donationem [11] ante nuptias additamento majorem facere, quanto dotis augetur titulus. Nec [12] obfit in hujusmodi munificentiis interdictas esse liberalitates [13] tempore nuptiarum: Indulgendum [14] est namque consensui communi partium: ne, cum negetur augendæ potestas donationis, dotis etiam pigrius constituatur augmentum. Idemque licere præcipimus, etiam in his matrimoniis, in quibus interdum [15] accidit ante nuptias quidem donationem nullam esse, solam vero dotem marito mulierem obtulisse: ut etiam tunc muliere dotem augente, liceat [16] marito quoque donationem in uxorem suam ejusdem [17] quantitatis facere, quantum aucta dos continere dignoscitur: pactis [18] videlicet de redhibitione, vel retentione auctæ dotis, vel donationis (prout partes consenserint) pro jam statuto modo ineundis, sive injungendis veteribus [19] pactis, quæ initio nuptiarum de ante nuptias donatione, & dote principaliter constituenda inita sunt. Jura etiam hypothecarum [20], quæ in augenda dote vel donatione fuerint, ex eo tempore initium accipiant, ex quo eædem hypothecæ contractæ sunt, & non [21] ad prioris dotis, vel ante nuptias donationis tempora referantur. † Sed & si e contrario maritus & uxor ad deminuendam dotem, & ante nuptias donationem consenserint: licere eis ad similitudinem [22] deminutionis quæ in dote fit, etiam ante nuptias minuere donationem: ut pacta de amborum deminutionibus [23] ineunda, firma & legitima esse intelligantur: exceptis videlicet his casibus, in quibus aut maritus ex priore matrimonio liberos habens, ad secundas migraverit nuptias: aut uxor similiter ex anteriore matrimonio liberis extantibus, secundo marito se junxerit: in hoc enim secundo matrimonio vel a parte mariti, vel a parte mulieris, vel ab utraque (si hoc etiam acciderit) interdictam esse deminutionem dotis, vel ante nuptias donationis, ne [24] aliquid adverfus filios prioris matrimonii machinari videatur, censemus.

IN AUTHENT. De æqual. dot. & propter nupt. don. §. aliud. coll. 7. tit. 9. al. 8. Novell. 97. cap. 2.

SEd jam necesse est, si alia pars augmentum præstat, alteram [25] quoque partem incrementum celebrare: & si quidem vir alieno ære non impediatur, in rebus quibuslibet procedat augmentum. At si debitor sit, ne fraudis erga creditores suspicio subesse possit, omnino res immobiles incremento dotis proficiant. Si enim mulier immobilis substantiæ domina res mobiles in augmentum dederit: in hac parte dotii nullo utetur adversus alios creditores privilegio.

Donatio ante nuptias, seu potius propter nuptias, potest fieri constante etiam matrimonio.

20. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

CUm multæ nobis interpellationes factæ sint adversus maritos qui decipiendo [26] suas uxores, faciebant donationes quas *ante nuptias* [27] antiquitas nominavit, insinuare autem eas actis intervenientibus supersedebant, ut infectæ maneant, & ipsi quidem dotis commoda lucrentur, uxores autem sine nuptiali remedio relinquantur: Sancimus, nomine [28] prius emendato, ita rem corrigi, & non [29] *ante nuptias donationem* eandem vocari, sed *propter nuptias* [*donationem* [30].] Quare [31] enim dotem quidem etiam constante matrimonio mulieri marito dare conceditur: donationem autem marito, nisi ante nuptias facere non permittatur? & quæ hujus rei differentia rationabilis potest inveniri: cum melius erat mulieribus propter fragilitatem [32] sexus, quam maribus subvenire? sicut enim dos propter [33] nuptias fit, & sine [34] nuptiis quidem nulla dos intelligitur, sine [35] dote autem nuptiæ possunt celebrari: ita & in donationibus quas mariti faciunt, vel pro his alii, debet esse aperta licentia, & constante [36] matrimonio talem donationem facere: quia quasi antipherna [37] hæc possiunt intelligi, & non simplex [38] donatio. Ideo enim & antiqui juris conditores inter [39] donationes etiam dotes connumerant. Si igitur & nomine & substantia nihil distat a dote ante nuptias donatio: quare non etiam ea simili modo & matrimonio contracto dabitur? Sancimus itaque omnes licentiam habere [40], sive prius quam matrimonia contraxerint, sive postea [41], donationes mulieribus dare propter dotis donationem: ut non [42] simplices donationes intelligantur, sed propter dotem, & [43] propter nuptias factæ.

IN AUTHENT. ut immobil. ante nupt. donat. §. Et sancimus. coll. 5. tit. 16. al. 14. Novell. 61. cap. 1.

PErmissa est & in rem [44] actio pro tali donatione mulieri adversus omnes possessores.

† Simplices etenim donationes non [45] propter nuptias fiunt, sed propter nuptias vetitæ sunt; & propter alias causas, & libidines forsitan, vel unius partis egestatem, non propter ipsarum nuptiarum affectionem [46] efficiuntur. Si igitur dote jam prælita, maritus nulla ante nuptias donatione facta donare mulieri res maluerit, ita [47] tamen ut dotis quantitatem non excedant, & hoc ipsum significaverit [48], *Quod non simplicem faciat donationem, sed propter dotem jam conscriptam, & ipse ad donationem venerit*, licebit hoc ei facere, & supponatur [49] pactis dotalibus hujusmodi donatio: & si quidem hoc specialiter fuerit expressum, pacta conventa fervari [50] oportet. † Sin [autem] donatio quidem talis facta sit, utpote dotali instrumento antecedente, nulla [51] autem pacta tali donationi post nuptias inferantur: re ipsa [52] videatur hoc esse pactum, ut secundum [53] dotales conventiones intelligantur, & in tali donatione pacta fuisse conventa, ut æquis [54] pactibus utraque ambulet, tam dos, quam donatio: ita tamen, ut Leoniana constitutio [55] (quæ super exæquatione pactionum loquitur, non in quantitate, sed in partibus) maneat in his casibus intacta, & non solum ea immutilata custodiatur, sed etiam nostra [56] quam de interpretatione ejus fecimus, ambiguitatem ejus tollentes, dispariubus enim pactionibus factis, majorem lucri partem ad minorem deducendam esse censemus, ut eodem modo uterque minorem partem lucretur.

IN AUTHENT. ut exact. instant. dot. §. illud. coll. 7. tit. 3. al. 5. Novell. 91. cap. 2.

DOs data donationem propter nuptias meretur [57]: præterea si [58] pars mulieris dotem solvere sit parata, cum ex diverso recusetur, &

1 Mulieres raro donant, sunt enim avaræ. 2 Accidit tamen. *l. 10. ff. de conditi. causa data.* 3 3. *Cod. Theod. l. 1. & in fin. §. 1. t.* 4 Olim donatio propter nuptias erat infirmanda, nisi collata fuisset in matremfamilias minorem, *ut hic. & l. ult.* §. 1. *T. de jure dot. l.* 34. §. 1. *T. de donat.* aliud in dote fuit. vide *l.* 31. §. 1. *T. de jure dot.* Constitutionibus Gallicis etiam dos insinuari debet, ut fallitatis nulla fit occasio, quod est longe diversum a Novella Leonis 50. quæ remittit insinuationem cuivis donationi scriptæ. vide quæ dixi ad *Nov.* 127. *c.* 2. 5 Insinuandi tempus non currit minori, nec filiofamilias, qui patris auxilio destituitur. *Bald.* 6 Mater donationem propter nuptias fervare cogitur liberis primi matrimonii. 7 Mater dotem liberis primi matrimonii fervare non cogitur: ideoque potest ea dote in secundo matrimonio fungi, *ut hic*: nisi ex aliis bonis suis tantum præstiterit, aut præstitura fit liberis, quamvum dotis præstiterit secundo marito: sed si præter eam dotem nihil habet in bonis, virilem tantum ex ea conferre in secundum maritum potest, & ita accipienda est lex 6. *in princ. infr. de secund. nupt.* 8 Paria sunt, fieri pro me & per me. *Bald.* 9 Justinianus tamen hanc legem fe fecisse profiterur *l. ult.* §. 1. *T. h. t.* sed jam imperantem cum parte: quo vivo nobilissimus Cæsar, & Imperator appellatus est. 10 Dotem constante matrimonio mulier, vel alius ejus nomine augere, & ampliare potest. *Novell. 97. cap. 2.* Quid, Innata de dotis lucro, non locum habitura sint in hujusmodi dotis augmento facto constante matrimonio? ita putat Rolandus a Valle, eamque sententiam noveni rationibus confirmat *tractat. de dote, quæst.* 100. 11 Auctus quanto fuerit constante matrimonio titulus dotis, tanto donatio propter nuptias a marito potest augeri. *l. 20. vers. Sanximus. infr. h. t. Novell. 97. c. 2.* 12 Remota ratio dubitandi, sumpta ex *l. 1. ff. de donat. inter vir. & similibus.* 13 Id est, donationes. 14 Indulgendum est communi partium consensui. 15 Valet contractus dotis sine donatione ante nuptias. 16 Muliere dotem suam augente, non est necesse marito donationem propter nuptias augere, *ut hic. & Novell. 22. c. 31.* Hodie necesse est, *Novell. 97. c. 2. vers. Primum.* ibid. *sed utramque celebrare omnino augmentum.* adde Authentican proximam. 17 Non majoris, minoris sexus. Cur autem major dote donatio propter nuptias fieri non possit, hæc est ratio, Ne fraus fiat legibus prohibentibus donationes inter virum & uxorem. 18 *L. unic. ff. de rei uxor. act.* 19 Pacta dotis vetera prorogari posse, non negant postiunt. 20 Mulier potest renunciare juri hypothecæ. 21 Pacta in augmento dotis vel donationibus adpofita valent: fed ab eo tantum tempore quo fuerint interpolita, non a prima dotis, aut donationis propter nuptias constitutione. 22 Æquitas servanda est a dote ad donationes propter nuptias obſerva. adde *l.* 20. *T. h. t.* 23 Dos & donatio propter nuptias constante primo matrimonio deminui, mutuo consensu potest: in secundo matrimonio liberis existentibus ex primo, deminui non potest: ne fraus fiat legibus. *T. de secundis nupt.* 24 Vide dictum *l. 6.* 25 Et ita abrogatur pars legis *superioris vis, liceat marito.* 26 Viri facile decipiunt uxores. 27 Hodie propter nuptias donationes dicuntur. *T. h. t.* 28 Nomine emendato, emendatur vitium quod ex qualitate nominis nascebatur. 29 Quod olim donatio ante nuptias dicebatur, hodie propter nuptias donatio appellatur. *Nov. 97. c. 1. §. penult. vers. Sed nos. Instit. de donat.* 30 Et quidem specialem esse contractum. *Nov.* 119. *in princ.* 31 Argumentum a dote ad donationem propter nuptias observa. Licet dotem constituere constante matrimonio, licet ergo marito donationem non tantum ante nuptias, sed post nuptias facere. Quod si post nuptias licet, impropria erit appellatio donationis ante nuptias. adde *l. 19. T. h. t.* 32 Mulieribus magis indulgetur propter fragilitatem sexus quam viris. 33 Dos fit propter nuptias. 34 Dos non potest esse sine matrimonio. *l. 3. ff. de jure dot.* 35 Matrimonium potest esse sine dote, *l. 11. T. de repud. & jud. de morib.* & merito. Constantius enim nuptias facit, non dos. *d. l.* 11. *Novell. 22. c. 3.* Majoribus tamen omnimodo dotem exigit. 36 Constante matrimonio maritus donare propter nuptias potest. 37 Φέρνη dos: ἀντιφέρνη dotis compensatio, quasi contraria dos ex parte mariti, dixi initio hujus tituli. 38 Quæ fit remunerandi causa donatio, non est simplex donatio. 39 Dos ab antiquis inter donationes numerabatur. Non est tamen simplex donatio, fed contractus & quidem specialis. *Novell. 119. cap. 1. in princ.* Cujus distinctionis utilitas summa est: Contractus non insinuantur, donationes insinuantur. *L. sanimus. 34. T. de donationibus.* 40 Donatio propter nuptias, ante & post nuptias celebrari potest. 41 Id est, constante matrimonio. *l. 19. T. h. t.* ut hinc etiam tacite intelligas, donationem propter nuptias non esse simplicem donationem, quia si esset simpliciter donatio, prohiberetur constante matrimonio. 42 Donatio propter nuptias non est simpliciter donatio, sed propter dotem & nuptias facta. 43 Donatio propter nuptias, propter dotem datio. 44 Ergo mulieris propria. *l. 1. ff. de res vind.* & timen res donatæ propter nuptias, dicuntur obligatæ mulieri. *l. 19. vers. Jure. T. h. t.* Sue vero rei nullum pignus conistit. *l. 45. ff. de reg. jur.* Solve: Favore dotis actiones contrariæ admittuntur. 45 Donationes simplices cur vetitæ sint inter maritum & uxorem, vide *l. 1. ff. de donat. inter vir.* 46 *l. 11. infr. de naturalib. liber.* 47 Donatio propter nuptias constante matrimonio facta dotis quantitatem excedere non debet. vide *l. 10. infr. de pactis conventis.* 48 Alias præsumeretur simplex donatio. 49 Adjiciatur. 50 *l. 7. §. 7. ff. de pact.* 51 Dotis pactum extenditur ad donationem propter nuptias, hoc est, eadem pacta in donationem propter nuptias repetita intelligantur, quæ in dote constituta continentur, *ut hic*: Azo *in summa, tit. de donat. ante nupt.* 52 Id est, tacite ex natura contractus. 53 Pacta dotalia tacite repetita intelligantur in donatione propter nuptias, nisi aliqua fuerint expressa in ipsa donatione. Expressum removetur præsumta tacita, dictum venit suppletive: expressum vero supplere non potest. 54 Reciproum in uno correlativum extenditur ad aliud. De relativis alibi diximus. 55 *l. 9. §. de pactis conventis.* 56 *l. 10. T. de pactis conventis.* 57 Dote data seu constituta mulier potest maritum cogere ad constituendam donationem æquali quantitate, qualitate & pactis. Quin, multi tenent donationem ipso jure constitutam intelligi. *arg. hujus authent.* hac similitudine: ut quemadmodum maritus dotis dominus est; ita mulier donationis propter nuptias (licet usumfructum habeat maritus.) Item licet dos foluto matrimonio uxori redditur. *l. 2. ff. solut. matrim.* Ita hæc donatio. *Nov. de æqualitate dotis.* 97. §. 1. Item quantum maritus ex pacto lucrari potest ex dote, tantundem uxor lucretur ex dicta donatione, ut æqualitas in omnibus serveturi licet nullum pactum in lucro tibi donationis intervenerit. *vers. Sin autem donatio.* §. *h. t.* Quæ si ita sunt, parum profunt pacta de lucranda dote, vel dotis parte. Superioribus tamen hæc addenda sunt, multis in locis non fieri tales donationes, uti notat Baldus *hac lege.* 58 Si mulier dotem non dederit, sed tantum promiserit, eamque postea velit dare, maritus vero recuset: mulier dotem, si ea consistit in rebus mobilibus, deponet ac consignabit: si in minus, offeret tantum.

mulier

mulier hoc contestetur; cumque sit res mobilis [1], *signaculo impositio recondat* [2], *aut ingrediens judicium hoc petat fieri* [3], *ut parti viri denuncietur: & sic nequaquam declinanda est donationis exactio. At si* [4] *dilationem dos viro non detur: etiam donatio prorsus denegetur.*

§. 1. Similique modo, si facta quidem fuerit talis donatio, quæ antea [5] quidem *ante nuptias* vocabatur, nunc autem *propter nuptias*, non autem fuerit actis intervenientibus insinuata, licebit etiam constante matrimonio eam insinuare, nullo penitus obstaculo ex nuptiarum interventu faciendo: si [6] enim fieri eas post nuptias concedatur, multo magis insinuari. Similique modo, & ea [7] constitutio, quam pro augendis tam dotibus, quam ante nuptias donationibus fecimus [8], intacta illibataque conservetur: Omnibus videlicet, quæ de simplicibus donationibus inter maritum, & uxorem constante matrimonio, vel a veteribus, vel a nobis statuta sunt, in suo robore duraturis.

In AUTHENT. ut spon. lat. in prin. coll. 9. tit. 2. Novell. 119. c. 1. & in Authent. ut frat. filii. §. illud quoque. col. 9. tit. 10. Novell. 127. cap. 2.

EO decurrsum est, *ut sponsalitia largitas* [9] *specialis sit contractus, nec insinuationem desideret, etiamsi ab alio detur, licet in viri personam donatio fiat, quatenus ipse in hunc contractum conscribat: hoc quantum ad mulierem. At si vir, vel alius qui dederit eam, non insinuet, cum ea sit quantitas, & pacta dotalium concedant parti viri: nullum super eis habeat vir actionem.*

PAter *donationem propter nuptias quam contulit in uxorem, non cogitur servare liberis prioris matrimonii, etsi ad secundas nuptias migraverit: Aliud est, si apud maritum aliquid ex dote, vel aptud mulierem ex donatione vefedit. Illud enim servare liberis prioris matrimonii debet.*

In AUTHENT. de æqualit. dot. §. aliud. coll. 7. tit. 9. al. 8. Novell. 97. cap. 2.

NUnc [10] *inhibetur deminutio, ne fraus fiat liberis prioris matrimonii, quorum unicuique, etiam cui minus datum est, dare tantum cogitur, quantum secunda uxori: ita etiam a parte uxoris.*

TIT. IV.

DE NUPTIIS [11].

Si inter puellæ tutorem, & matrem, & propinquos non convenit.

1. Impp. SEVERUS & ANTON. AA. Portio.

CUm de nuptiis puellæ [12] quæritur, nec inter tutorem [13] & matrem [14], & propinquos [15] de eligendo futuro marito convenit: arbitrium [16] Præfidis provinciæ neceſſarium est [17].

Si pater puellæ instrumento non subscripsit.

2. Iidem AA. Trophimæ.

SI nuptiis pater tuus consensit: nihil oberit tibi, quod instrumento ad matrimonium pertinenti non subscripsit [18].

De liberto.

3. Iidem AA. Valeriæ.

LIbertum [19], qui patronam, seu patroni filiam, vel conjugem, vel neptem, vel proneptem uxorem ducere aufus est; apud competentem judicem accusare poteris [20], moribus temporum meorum congruentem sententiam daturum: quæ hujusmodi conjunctiones odiosas esse merito duxerunt.

Ne liberi concubinas parentum ducant.

4. Imp. ALEX. A. Perpetuo.

LIberi concubinas [21] parentum suorum [uxores] ducere non possunt: quia minus religiosam & probabilem [22] rem facere videntur. Qui si contra hoc fecerint, crimen stupri committunt.

De tacito consensu patris.

5. Idem A. Maximæ.

SI [23] (ut proponis) pater quondam mariti tui, in cujus fuit potestate, cognitis [24] nuptiis vestris, non [25] contradixit [26], vereri non debes, [ne] nepotem suum non agnoscat.

De matrimonio in provincia contra mandata Principum contracto.

6. Imp. GORDIANUS A. Valeriæ.

ETsi contra [27] mandata Principum contractum sit in provincia consentiente muliere matrimonium, tamen post depositum officium, si

1 Si res sit immobilis. 2 Id est, offerat. Nam immobilium oblatio habetur pro datione. Res mobilis ut offeratur. 3 Mulier differens dotis præstationem non meretur propter nuptias donationis præstationem. *Bald.* 4 *l. penult. Instit. de donationibus.* 5 Donatio ex intervallo infirmatur. vafer a tempore donationis non insinuatæ, quasi retro factum trahatur ad præsens. vide Hotoman. 11. *consi. in fin.* 6 Si post nuptias donatio potest perfici, multo magis insinuari potest. 7 *l. 19. supr. h. t.* 8 *Dict. lex* 19. est Justinian. de ea re dixi *ib.* 9 Id est donatio pro. 10 Et ita abrogatur *l. 19. in fin. supr. h. t.* Goth. Vid. Rittershus. *in exposi. Nov. part. 5. c. 10. Novell. Leonis* 50. Anf.

11 Dixi ad *Lib. 23. D. 1.* 12 Τῶν ἀνόμων καὶ ἀθρώπων κόρων ἀωβιβάσθων, impuberis puellæ & pupillæ distinguntur. 4. Harmenop. 4. §. 22. 13 Tutoris arbitrium quæritur in nuptiis puellæ. 14 Matris arbitrium quæritur in eligendo filiæ marito: *l. 20. T. h. t.* Augustin. *epist.* 133. *Rogatus fum ut confirmarem nuptias puellæ, feceremne, nequam: sed mater puella non adest? & ne sola ad nuptias contrahendas voluntatem ejus noverit ariam. adde* Cujac. 3. *obs.* 5. dixi ad *l.* 25. *ff. de ritu nupt.* 15 *l. 18. l. 20. T. h. t.* 16 Facit *l. 3. in fin. ff. de administr. & peric. tut.* 17 Potestne parens committere aliquos arbitrio proferiptum elocande filiæ? potest. *l. 12. ff. de adult. prælect.* 18 Consensus patris requisitur in nuptiis liberorum: at non ejus subscriptio. Ad nihilas nuptiales patris subscriptio, non ad substantiam nuptiarum pertinet. 19 Nubere filiofamilias libertus muliebris mariti non potest. *ad tit. d.* Harmen. 6. §. 30. *l. quamquam in.* 6. §. *mulier. 1. ff. de ritu nupt.* Paul. 2. *sent.* 19. §. *ult.* 20 Hoc abrogatur *Nov.* 78. *T. h. t.* 21 Adde *l. 14. §. 2. ff. de ritu nupt. l. 1. §. 3. ff. de concub.* 22 Et hodie. *l. 1. §. 3. ff. de concub. Novell.* 141. *c.* 3. §. 6. 23 Nuptiis filii pater qui non adversatur, confentire intelligitur: & natum ex eo nepotem alere cogitur. *Synopf. tit.* 4. *cap.* 30. 24 Aliud fi ignoret. *l. 11. ff. de statu homin.* 25 *l. 7. in fin. ff. de sponsa.* 26 Judum igitur præcelere non eft neceſſe: cum ſufficiat poſt cognitas nuptias, non contradicere, hoc eſt, ratum habere. 27 *l.* 38. *l.* 63. *l.* 66. *in fin. ff. de ritu nupt.* 28. *Synopf. l. c.* 30. 28 *Conceptos*, Contius ita reſtituit. *l. ult. c. ex* Thaleleo, & Upiani fragmento 5. & *l. 11. ff. de ſtatu homin.* Græci legunt κυνικῶς τε καὶ ὀλιγαρχικῶς. Poſſimus itaque nou minus interpretari *ſuſceptos*, quam *conceptos. l.* 17. §. 1. *ff. ad Sc. Trebell.* vide Cuj. 13. *obſ.* 25. 29 *d. l.* 63. Goth. adde Cujac. *lib.* 1. *tiguriv.* 14. in eadem voluntate perſeveraverit, juſtæ nuptiæ efficiuntur: & ideo poſtea liberos ſuſceptos [28], natosque ex juſto matrimonio, legitimos eſſe, reſponſum [29] viri prudentiſſimi Pauli declarat.

Si pater non consenserit.

7. Idem A. Apro.

SI (ut proponis) poſt querelam de marito a filia [tua] ad te delatam, diſſolutum eſt matrimonium, nec te conſentiente ad eundem regreſſa [30] eſt: minus legitima conjunctio eſt, ceſſante patris voluntate, in cujus eſt poteſtate: atque ideo non petente [31] filia, petitionem dotis repetere non prohiberis.

Quorum consensus requiritur, vel non.

8. Idem A. Romano.

IN copulandis nuptiis, nec curatoris [32], qui ſolam rei familiaris ſuſtinet adminiſtrationem, nec cognatorum vel adfinium ulla auctoritas poteſt [33] intervenire: ſed ſpectanda eſt ejus voluntas, de cujus conjunctione tractatur.

De nuptiis contra mandata contractis.

Quidam ajunt ſe hanc conſtitutionem in quibusdam exemplaribus reperiſſe. Quam tametſi in nullis libris reperi, nec Græci eam habuerint, ne quid deſideretur, adſcripſi.

Idem A. Rationalibus.

MAniſeſtum eſt, nuptias contra mandata contractis, dotem, quæ data illo tempore, cum traducta eſt, fuerat, juxta ſententiam D. Severi fieri caducam, nec, ſi conſenſu poſtea cœpiſſe videatur matrimonium, in præteritum commiſſo vitio potuit mederi. Dat. Kal. Aprik. *Antiochiæ*, GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

De tabulis nuptialibus, vel ad filios pertinentibus.

9. Imp. PROBUS A. Fortunato.

SI vicinis [34], vel aliis ſcientibus, uxorem liberorum procreandorum cauſa domi habuiſti, & ex eo matrimonio filia ſuſcepta eſt: quamvis neque nuptiales tabulæ [35], neque ad natam filiam pertinentes [36] factæ ſint, non ideo minus veritas matrimonii, aut ſuſceptæ filiæ, ſuam habet poteſtatem.

De nuptæ dignitate.

10. Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. Paulinæ.

CUm te non ex Senatore patre procreatam, ſed ob [37] matrimonium cum Senatore contractum, clariſſimæ [38] fœminæ nomen adeptam dicas: claritas, quæ beneficio mariti tibi parata eſt, ſi fecundi [39] ordinis virum poſtea ſortita es, redacta ad prioris dignitatis ſtatum depoſita [40] eſt.

De uxore a parentibus retenta.

11. Iidem AA. & CC. Alexandro.

SI invita detinetur [41] uxor tua a parentibus ſuis: interpellatus Rector provinciæ amicus noſter, exhibita [42] muliere, voluntatem ejus ſecutus, deſiderio tuo medebitur.

De filiofamilias.

12. Iidem AA. & CC. Sabino.

NEc filium [43] quidem familias invitum [44] ad uxorem ducendam cogi, legum diſciplina permittit. Igitur, ſicuti deſideras, obſervatis juris præceptis ſociare conjugio tuo quam volueris, non impedieris: ita tamen, ut contrahendis nuptiis patris tui [45] conſenſus accedat.

De instrumentis.

13. Iidem AA. & CC. Oneſimo.

NEque ſine [46] nuptiis inſtrumenta facta ad probationem matrimonii ſunt idonea, diverſum veritate continente: neque, non [47] interpoſitis inſtrumentis, jure contractum matrimonium, irritum eſt: cum omiſſa [48] quoque ſcriptura, cætera nuptiarum indicia [49] non fint irrita.

De libertate contrahendi, vel dissrahendi.

14. Iidem AA. & CC. Titio.

NEque ab initio [50] matrimonium contrahere, neque diſſociatum reconciliare [51] quisquam cogi [52] poteſt: unde intelligis, liberam [53] facultatem contrahendi, atque diſſtrahendi [54] matrimonii transferri ad neceſſitatem non oportere.

De liberta.

15. Iidem AA. & CC. Tatiano.

& Conſt. *lib.* 1. *diſp.* v. 7. §. L. 30 *l.* 18. *ff. de ritu nupt.* 31 Non pernicente, Contius 1. *lect.* 7. non renitente, Cujac. 13. *obſerv.* 25. non parente, *Aurelanenſ.* 32 *l.* 20. *ff. de ritu nupt.* Goth. Vide Georg. Tholoſan. *Syntagm. jur. lib.* 9. *c.* 1. *n.* 13. & Schneidwin. *ad Inſt. Inſtit. de nupt. part.* 2. *requiſ.* 4. *num.* 40. & *ad tit. de adſtipulat. §. omnium. num.* 49. 50. S. L. 33 Imo poteſt. *l.* 20. *in fin. T. h. t.* 34 Nati ex ea, que præſumitur uxor, præſumuntur legitimi, his adde *l. 6. ff. de his qui ſui vel.* 11. S. *in fin. ad leg. Jul. de adult.* Gall. 2. *obſerv.* 29. ut hinc etiam colligas, ignorantiam non præſumi in vicino. *l.* 54. *ff. locati.* adhuc præſumitur ignorantia. *l. 6. T. qui poſſit. poſſ. vel non.* Quia ſi teſtis interrogatus eam rationem reddit teſtimonii, quod videlicet fuerit vicinus, an fidem faciet. vid. Bald. *in l. conventricula.* 15. *ſupr. de epiſcop. & cler.* Bart. in *l. 1. ff. ſi certum petat.* 35 *l.* 13. *l.* 20. *T. h. t. l.* 7. *ff. de ſponſal. l.* 11. *T. de repud. & jud. de morib. Novell.* 22. *Novell.* 74. *Novell.* 117. 36 Nativitatis ſcripturæ ad matres liberos pertinentes, *ἀποχαρτία*, de quibus *l.* 2. §. 1. *ff. de excuſ. fut.* 37 Uxor ſenatoris clariſſima. Senatores igitur clariſſimi. *l.* 13. *T. de dignit. Novell.* 22. *c.* 36. vid. *l.* 100. *ff. de verb. ſign. l. fœmina.* 8. *ff. de ſenat.* 38 Vide quæ ſcripſi ad *l. 5. ff. de curator. furiof. l.* 8. *ff. de ſenat.* 39 Id eſt, inferioris. *d. c.* 36. *l.* 8. *in fin. ff. de ſenatorib.* 40 Quæ iterum nubit, non utitur privilegiis prioris mariti. *d. cap.* 36. *l.* 22. 8. 1. *ff. ad municipalem.* 41 Poena detinentis uxorem alterius: adde *l.* 18 Conſenſus patris requiritur in nuptiis liberorum: at non ejus ſubſcriptio. Ad inhibitionem nuptiales patris ſubſcriptio, non ad ſubſtantiam nuptiarum pertinet. 19 Nubere filiofamilias libertus mariti mulier non poteſt. *ad tit. d.* Harmen. 6. §. 30. *l. quamquam in.* 6. §. *mulier. 1. ff. de ritu nupt.* Paul. 2. *ſent.* 19. §. *ult.* 20 Hoc abrogatur *Nov.* 78. *T. h. t.* 21 Adde *l.* 14. §. 2. *ff. de ritu nupt. l.* 1. §. 3. *ff. de concub.* 22 Et hodie. *l.* 1. §. 3. *ff. de concub. Novell.* 141. *c.* 3. §. 6. 23 Nuptiis filii pater qui non adverſatur, conſentire intelligitur: & natum ex eo nepotem alere cogitur. *Synopſ.* 4. *tit.* 4. *cap.* 30. 24 Aliud ſi ignoret. *l. 11. ff. de ſtatu homin.* 25 *l. 7. in fin. ff. de ſponſ.* 26 Judum igitur præcelere non eſt neceſſe: cum ſufficiat poſt cognitas nuptias, non contradicere, hoc eſt, ratum habere. 27 *l.* 38. *l.* 63. *l.* 66. *in fin. ff. de ritu nupt.* 28. *Synopſ. l. c.* 30. 28 *Conceptos*, Contius ita reſtituit. *l. ult. c. ex* Thaleleo, & Upiani fragmento 5. & *l. 11. ff. de ſtatu homin.* Græci legunt κυνικῶς τε καὶ ὀλιγαρχικῶς. Poſſimus itaque nou minus interpretari *ſuſceptos*, quam *conceptos. l.* 17. §. 1. *ff. ad Sc. Trebell.* vide Cuj. 13. *obſ.* 25. 29 *d. l.* 63. Goth. adde Cujac. *lib.* 1. *tiguriv.* 14.

CONSULTA USO EXCLUSIVO EN LA SALA

UXorem libertam suam manumissori, si [1] non sit ex his personis, quæ [2] specialiter prohibentur, ducere non est interdictum, & ex eo matrimonio justos patri filios nasci certissimum est.

In AUTHENT. ut liberti de cætero. §. fi quis autem. coll. 6. tit. 7. al. 6. Novell. 78. cap. 3.

Sed novo jure nulla dignitas prohibet cum liberta nuptias contrahi, dotalibus instrumentis confectis.

De filia a patre exposita, & ab alio nutrita.

16. Iidem AA. & CC. Rhodoni.

PAtrem, qui filiam expofuit [3], hanc nunc adultam sumptibus & labore [tuo] factam, matrimonio conjungi filio tuo desiderantis favere voto convenit: qui si renitatur, alimentorum [4] solutioni [in hoc solummodo casu] parere debet.

De cognatis & affinibus.

17. [5] Iidem AA. & CC.

NEmini [6] liceat contrahere matrimonium cum filia [7], nepte, vel pronepte: itemque cum matre [8], avia, vel proavia: & ex latere [9] amita [10], ac matertera [11], sorore [12], sororis filia [13], & ex ea nepte [14]: præterea [15] fratris [tui] filia [16], & ex ea nepte: itemque ex affinibus [17], privigna [18], noverca [19], nuru [20], socru [21], cæterisque quæ jure antiquo prohibentur, a quibus cunctos volumus [se] abstinere. Dat. Kal. Maji, *Damasco*, TUSCO & ANULINO CONSS. 295.

De vidua transeunte ad secundas nuptias.

18. Imppp. VALENT. VALENS & GRATIAN. AAA. ad Senatum.

VIduæ [22] intra [23] quintum & vicesimum annum degentes, etiamsi [24] emancipationis libertate gaudent, tamen in secundas nuptias sine patris sententia non conveniant. † Quod si in conventionis delectu, mulieris voluntas patris [25] repugnat sententiæ, & propinquorum [26]: placet admodum (ut in virginum [27] conjunctionibus sanctum est) habendo examini auctoritatem quoque judiciariæ cognitionis adjungi: ut si pares [28] sint genere ac moribus competitores, is potior existimetur, quem sibi consulens mulier approbaverit. † Sed ne forte hi qui gradu proximo [29] ad viduarum successionem vocantur, etiam honestas nuptias impediant, si hujus rei suspicio præceserit, eorum volumus auctoritatem judiciumque succedere, ad quos etiamsi fatalis sors intercesserit, tamen hereditatis commodum pervenire non possit. Dat. 17. Kal. August. GRATIANO A. II. & PROBO CONSS. 371.

De consobrinis.

19. Impp. ARCAD. & HONOR. AA. Eutychiano P. P.

CElebrandis inter consobrinos [30] matrimoniis licentia legis hujus salubritate indulta est: ut revocata prisci [31] juris auctoritate, restinctisque calumniarum fomentis, matrimonium inter [32] consobrinos [33] habeatur legitimum: sive ex duobus fratribus, sive ex duabus sororibus, sive ex fratre & sorore nati sunt: & ex eo matrimonio editi, legitimi, & suis patribus successores habeantur. Dat. STILICONE II. & ANTHEMIO CONSS. 405.

De puellis.

20. Impp. HONOR. & THEOD. AA. ad Theodorum P. P.

IN conjunctione filiarum [34] in sacris [35] positarum, patris [36] expectetur arbitrium. Sed si sui juris puella fit intra [37] quintum & vicesimum annum constituta, ipsius quoque adsensus exploretur. Si patris auxilio destituta, matris [38] & propinquorum [39], & ipsius [40] quoque requiratur adultæ judicium. Si [vero] utroque orbata parente, sub curatoris [41] defensione constituta sit, & inter honestos competitores matrimonii oriatur forte certamen, ut quæratur, cui potissimum puella jungenda sit, si puella cultu verecundiæ [42] propriam noluerit voluntatem depromere, coram potiris propinquis, judici [43] deliberare permissum est, cui melius adulta societur.

De militibus.

21. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Basso P. P.

ACaligato [44] milite usque ad Protectoris [45] personam sine aliqua solennitate matrimoniorum, liberam cum ingenuis duntaxat mulieribus contrahendi conjugii permittimus facultatem.

De donatione ante nuptias. De instrumento dotis. De pompa & celebritate nuptiarum.

22. Iidem AA. Hierio P. P.

SI [46] donationum ante nuptias, vel dotis [47] instrumenta defuerint, pompa [48] etiam, aliaque nuptiarum celebritas omittatur: nullus existimet ob id deesse recte alias [49] inito matrimonio firmitatem, vel ex eo natis liberis jura posse legitimorum auferri: inter [50] pares honestate personas nulla lege impediente consortium, quod ipsorum consensu, atque amicorum fide firmatur. Dat. 10. Kalend. Mart. *Constantinop.* FELICE & TAURO CONSS. 428.

De scenicis mulieribus & eorum liberis. 7. De instrumentis dotalibus. 8. De casibus futuris, vel præteritis.

23. Imp. JUSTINIANUS A. Demostheni P. P.

IMperialis benevolentiæ proprium [51] hoc esse judicantes, ut omni tempore subjectorum commoda tam investigare, quam eis mederi procuremus: lapsus quoque mulierum, per quos indignam honore conversationem imbecillitate sexus elegerint, competenti moderatione sublevandos esse censemus, minimeque eis spem melioris conditionis adimere: ut ad eam respicientes, improvidam, & minus honestam electionem facilius derelinquant. Nam ita credimus Dei benevolentiam, & circa genus humanum nimiam clementiam (quantum nostræ naturæ possibile est) imitari [52], qui quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur, & pœnitentiam suscipere nostram, & ad meliorem eam statum deducere. Quod si circa nostro subjectos imperio nos etiam facere differamus: nulla venia digni esse videbimur.

§. 1. Itaque cum injustum sit, servos quidem libertate donatos posse per divinam indulgentiam natalibus [53] suis restitui, postquæ hujusmodi Principale beneficium ita [54] degere, quasi nunquam servissent, sed ingenui [nati] essent: mulieres autem quæ scenicis [quidem] ludis fese [ante] immiscuerunt, postea vero spreta mala conditione ad meliorem migravere sententiam, & inhonestam professionem effugerunt, nullam spem principalis habere beneficii quod eas ad illum statum reduceret, in quo si nihil inhonesti peccatum esset, commorari potuerunt: Præsenti sanctione clementissima principale beneficium eis sub ea lege condonamus, ut, si [55] derelicta mala & inhonesta conversatione commodiorem vitam amplexæ fuerint, honestatique fese dederint, liceat eis nostro supplicare numini, ut divinos affatus sine dubio mereantur, ad matrimonium eas venire permittentes legitimum: his, qui eis conjungendi sunt, nullo timore tenendis: ne scitis præteritarum legum infirmum esse videatur [tale] conjugium, sed ita validum hujusmodi permanere matrimonium confidentibus, quasi nulla præcedente inhonesta vita uxores eas duxerint, sive dignitate præditi sint, sive alio modo scenicas in matrimonium ducere prohibeantur: dum [56] tamen dotalibus [57] omnimodo instrumentis non sine scriptis tale probetur conjugium. Nam omni [58] macula penitus direpta, & quasi suis natalibus hujusmodi mulieribus redditis, neque vocabulum inhonestum eis inhærere de cætero volumus, neque differentiam aliquam eas habere cum his quæ nihil simile peccaverunt. §. 2. Sed & liberos

1 Sublata est hodie hæc distinctio. *Auth. Sed novo. J. h. t.* 2 Generalis permissio non continet casus specialiter prohibitos. 3 Titius pater filiam expoluit, Cajus exfilium educavit. Cujus requiritur consensus in expolita educanda? Naturalis patris. 4 Educator patri filiam suam vindicanti imputat alimenta. Senera *controvers. 6.* Pete tit. *de famat.* 5788. Recipere illud, nisi solutis alimentis non potuisti. *Et post*: alimenta solvisti, computasti mecum ut expolitam recipercs. adde *l. 1. J. de infanticid. expolit. partib.* Cujac. 16. *obs.* 36. 5 Integra lex extat apud auctorem collat. leg. Mosaicar. *tit. 6.* 6 Nuptiæ prohibitæ inter ascendentes & descendentes, *ut hic.* etiamsi naturali tantum vel adoptivi sint, quod etiam obtinet dissolutis potestate, pudori enim fit tiquam Francorum huic pene similem. *tit.* 14. *c.* 12. 7 Vide *l.* 53. *l.* 68. *ff. de ritu nupt.* 10 *l.* 17. 9. 2. *ff. de ritu nupt.* 9. *l.* 68. *ff. de nupt.* 11 *d.* 9. 1. *nupt.* vide Ulp. 5. 6. 5. vide 6. Harm. 4. 8 5. 1. *Inst. de nupt.*

12 5. 2. *Inst. de nupt. l.* 35. 8. 1. *ff. de verb. oblig.* 13 *l.* 56. *ff. de ritu nupt. l.* 2. *J. ff nuptias ex rescripto. l. ult. J. de incestis & inutil.* Gaius 1. *Inst.* 4. 8. 4. 14 Neptem ex forore tamen ducere plebiscito quondam permissum fuisse, refert Plutarchus *Problem.* 6. *de ritu nupt.* Alexius Comnenus, *libr. juris orientalis in constitutione Alexii, περὶ γάμων Συλλογ.* ad suggestionem Proedri & Ethoperati, Bardoë Zeri constituit, ut ne amita nuptias contrahat cum fratris filio; fratris filia cum patruo, tametsi sexto gradu ex cognatione conjungantur: quæ constitutio ex Nicolai quoque patriarchæ Constantinopoli. Claudium Cæsarem illecebris Agrippinæ Germanici fratris filiæ per jus edicti & blanditias in amorem pellectum, filiorumque primo in senatu, qui censerent, Claudium oniam talium conjugiorum, quæ ad id tempus incesta habebantur. Ac vix uno interlocutio Claudium confessifle nuptias: non repertis qui sequerentur exemplum, excepto libertino quodam & altero principali. 15 Quæ sequuntur, a Triboniano addita sunt ex Constantini & Constantis lege. 16 5. 3. *Inst. de nupt. l.* 2. *J. & nuptias ex rescripto.* 5. 3. *ff. de gradibus & affinib.* 17 *d.* 5. 3. 6. *l.* 14. *in fin. ff. de ritu nupt. l.* 4. Qui affines, vide *l.* 4. *de consult. sine causa. l.* 38. *in pr. ff. ad leg. Jul. de adult.* 18 *d.* 5. 3. 6. *l.* 14. *in fin. ff. de ritu nupt. l. ult. in fin. ff.* 5. 4. *verf. Quidam noverca. ff. de ritu. Nov.* 115. *c.* 3. 6. 6. & *c.* 4. 5. 3. *l.* 14. *ff. de nupt. l.* 14. *Pomp. de patricid.* 20 *d.* 5. 4. *verf. Nurus.* 5. 6. *Inst. de nupt.* 21 5. 7. *Inst. de nupt. d.* 5. 4. *verf. Itaque socrus. l.* 4. 5. 6. *ff. de gradib. & affinib.* 22 5. 5. *Inst. de nupt. l.* 1. Olim idem primum obtinuit in pupillis, deinde in virginibus puberibus. *l.* 25. *J. cipito. l.* 25. *ff. de ritu nupt.* 25 *Mastric. ita emendat Cujac. 2. obs.* 5. 26 *l.* 1. *J.* 27 Pupillarium. Cujac. *d. loco* ita legit. 28 Pares inter corrivales muproximo nocentiores, magisque metuendæ sunt ac fulpectæ. facit *l.* 1. *J. ubi pupill. educ. l.* 2. *J. de infirm. ff. falfipt. l.* 3. *ff. de ritu nupt.* subscripta tamen negatio est apud Theoph. & Cujam 1. *Inflit.* 4. 5. 7. & ita quoque scriptum reperitur *l.* 1. *C. Theod. de incest. nupt.*

Sed & Harmen. 4. *tit.* 6. 6. 22. testatur, non licere uxorem ducere τὴν ἐξαδελφὴν patruelem suam: id est, filiam patrui, aut amitæ. Poterant tamen conjungi referipto Principis. *l. unic. C. Theod. fi nupt. ex rescript.* Paulus Monach. *in Theod.* Ambrosius 8. *epiff. ad Paternium.* Cuffiodor. 7. *Variar.* 46. Qua ratione permotus Cornelius 1. *inflitut.* 9. scribit hanc legem a Triboniano corruptam. Utut fit, conflat inter consobrinos nuptias tat. 16. Goth. Jure Canonico quum consobrini fint secundo gradu; matrimonia hæc fum prohibita. *can.* 20. 35. 9. 2. & 3. *can. ad fedem.* 8. *hanc computationem* 35. 9. 5. Explicationem hujus legis vide apud Joann. a Sande, *lib.* 2. *tit.* 1. *defin.* 3. Anf. Quatenus obtineat, vide Cenfur. Forenf. noftrum *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 17. & *feq.* S. L. 31 *Diff. l.* 3. 32 Inter conlobrinos matrimonium permiffum. 33 Hic advertende leges re, cuinsmodi lex Solonis fuit apud Athenienfes. Pollux 3. *Onomaft.* 3. Hinus legis mi mint Terentius in Phormione: *Lex eft*, (inquit) *ut orba qui fint genere proximi iis nubat, & illa ducere eadem hæc lex jubet.* Idem in Adelphis: *Hæc virgo orba eft patre. Hic meus amicus illi genere eft proximus. Hanc leges cognati nubere hanc.* Fortunatian 1. Rhetor. *in eft, orba proximo nubat, vel fi eam noluerit in matrimonium ducere, det dotem nubili.* Verum, proximitatis nomine circumscripto, ac definitis legibus funt nuptiæ apud Romanos. vide *l.* 17. 3. *b. t.* 34 Adde *l.* 18. 3. 35 Non fui juris.

vell. 115. *cap.* 3. 5. 11. 37 *l.* 18. 3. *b. t.* 38 *l.* 1. 3. *b. t.* 39 *d. l.* 1. & *l.* 18. 8. *b. t.* 40 Vide *l.* 8. 3. *b. t.* 41 *d. l.* 8. *in fin.* 42 Verecundiam & tacere. *l.* 1. 8. 1. *ff. de poftulando.* 43 *d. l.* 1. *in fin.* 8. *b. t.* 44 Id eft, vile. l. 9. *in fin. ff. de cafted. & exhib. rer.* 45 *Prafecti cohortalis*, ita legit Franius in voce Caligatus. De protectoribus *dicam* 7. *ad tit. de domeftic & protectoribus. lib.* 12. *tit.* 17. 46 Donatio propter nuptias ad fubftantiam matrimonii nihil pertinet. *l.* 3. *C. Theod. de nupt. l.* 8. *C. Theod. de fponfal.* 47 Dotis inftrumenta non funt de fubftantia matrimonii. dicam plenius *ad Authent. Matrimut. J. h. t.* 48 Pompa hujusmodi, & nuptiarum celebratio non eft de fubftantia matrimonii. adde quæ dixi ad *Novell. Leon.* 89. 49 Matrimonium conftitere poteft fine donatione propter nuptias, fine dotis inftrumento, fine pompa. 50 Hoc innuens: inter impares honeftate perfonas (veluti fenator fcenicam ducat permiffu Principis) exigi tabulas nuptiales. 51 Proprium Principis, fubditorum commodis profpicere. 52 Deum imitatur qui ignofcit. 53 Servi natalibus reftitui poffunt a Principe. 54 Effectus reftitutionis natalium. 55 Solæ mulieres, vitæ pœnitentes, Principis refcripto cuivis, etiam illuftri poffunt nubere. Hodie non opus eft refcripti. *Novell.* 74. *cap.* 5. 13 Confirmat matrimonio confirmatur ftatus liberorum, non è contra. 14 Ut fi ita pudum fit, Dubis vel fatius fi nupferit? 15 Adde *l.* 39. 8. 1. *ff. de ftatuliber.* 16 Puta facra benedicilo, dixi ad *Nov. Leon.* S9. adde quæ ferips ad *l.* 66. 8. 1. *ff. de donat. inter vir. Hotoman.* 17 *Illuftr.* 17 Conditio nuptiarum impletur per actum & rem ipfam, non per habitum & potentiam. *Jafius.* 18 Hæc eft 16. decifio ex quinquagenta novis Juftiniani, ut videre eft apud Inglois. *Anf.* 19 Vide Theoph. *Inft. de nuptiis.* 20 Vide Feftum *in mense Martio.* 21 Argumentum a mente capto ad furiofum. 22 Dementis & furiofi filii, cujuscunque fexus fint, nuptias contrahere poffunt, dotem conftituere, & donare propter nuptias, curatore & indice adhibito. *l.* 25. *fupr. de epifcop. aud.* 23 *Inft. de nupt. in princ.* 24 *l.* 43. *ff. de leg at.* 3. 25 Quo quisque dignioris eft familiæ, majorem dotem meretur. *l.* 28. 3. *de epifcop. aud. l.* 60. *ff. de jure dot.* 26 Præferuntur pro nu-

ex tali matrimonio procreandos, fuos & legitimos patri esse: licet [1] alios ex priore matrimonio legitimos habeat: ut bona ejus tam ab intestato quam ex testamento isti quoque sine ullo impedimento percipere possint. §. 3. Sed & si tales mulieres post divinum rescriptum ad preces earum datum ad matrimonium venire distulerint, salvam eis nihilominus [2] existimationem servare præcipimus, tam in aliis omnibus, quam ad transmittendam, quibus voluerint, suam substantiam, & suscipiendam competentem sibi legibus ab aliis relictam, vel ab intestato delatam hereditatem.

In AUTHENT. Scenicas non solum fi fidejussores. §. 2. coll. 5. tit. 6. al. 4. Novell. 51.

Quod eis permittetur, etiamsi [3] juraverint in tali professione se perseverantiæ: quia legibus expressum est, illicitæ rei jusjurandum servari non oportere: & pœna perjurii, si qua est, in eum convertenda est, qui exigit.

§. 4. Similes vero tale merentibus ab Imperatore beneficium mulieribus illas etiam esse volumus, quæ dignitatem [4] aliquam [habent,] etsi non Serenissimo Principi supplicaverint, ultroneam [5] tamen donationem ante [6] matrimonium meruerint: ex qua dignitate, & aliam etiam omnem maculam per quam certis hominibus legitime conjungi mulieres prohibentur, aboleri penitus oportet. §. 5. His illud adjungimus, ut & filiæ hujusmodi mulierum si quidem post [7] expurgationem prioris vitæ matris suæ natæ sint, non videantur scenicarum esse filiæ, nec subjacere legibus quæ prohibuerunt filias scenicarum certos homines in matrimonium ducere. Sin vero ante procreatæ sint, liceat eis preces offerentibus invictissimo Principi sacrum sine obstaculo ullo mereri rescriptum: per quod eis ita nubere permittatur quasi non sint scenicæ matris filiæ: nec jam prohibeantur illis copulari, quibus scenicæ filias, vel dignitatis, vel alterius causæ gratia uxores ducere interdicitur: ut tamen omnimodo dotalia inter eos etiam instrumenta conficiantur. §. 6. Sed & si a scenica matre procreata, quæ usque ad mortem fuam in eadem professione duraverit, post [8] ejus obitum preces Imperatoriæ Clementiæ obtulerit, & divinam indulgentiam meruerit, liberationem maternæ injuriæ, & nubendi licentiam sibi condonantem: istam quoque posse sine metu priorum legum in matrimonio illis copulari, qui dudum scenicæ filiam uxorem ducere prohibebantur. §. 7. Immo etiam illud removendum esse censemus, quod in prisci legibus (licet obscurius) constitutum est: ut matrimonia inter [9] impares honestate [personas] contrahenda, non aliter quidem valeant, nisi dotalia instrumenta confecta fuerint: his vero [etiam non] intercedentibus, omnimodo firma sint, sine aliqua distinctione personarum: si modo liberæ sint, & ingenuæ mulieres, nullaque nefariarum, vel incestarum conjunctionum fuerit suspicio. Nam nefarios [10], & incestos coitus omnibus modis amputamus, sicut & illos, qui præteritarum legum sanctione specialiter vetiti sunt: exceptis videlicet his quos præsenti lege permittimus: legitimique matrimonii jure muniri præcipimus.

In AUTHENT. ut lic. matr. & aviæ. §. quia vero legem. coll. 8. tit. 18. Novell. 117. cap. 4.

Maximis decorati dignitatibus usque [11] ad illustres, nisi dotalibus instrumentis [12] conscriptis, vite contrahunt nuptias: licet ante contractas retinent: exceptis Barbaris reliqui omnes afficiuntur solo vocis contrahunt matrimonium.

§. 8. His itaque per hanc generalem legem ita constitutis, & de cætero conservandis, præteritas etiam hujusmodi conjunctiones ex subjecto tempore factas secundum prædictam dispositionem judicari præcipimus: ut si [13] quis talem uxorem ab initio nostri imperii (prout dictum est) jam duxerit, & liberos ab ea procreaverit, justos eos & legitimos, & tam ab intestato quam ex testamento patris successores habeat, legitima in posterum nihilominus ea uxore permanente, procreati quoque liberi legitimi sint.

Verbum nuptiarum *quomodo accipitur.*

24. Idem A. ad Senatum.

SAncimus, si quis *nuptiarum* fecerit mentionem in qualicunque pacto [14], quod ad dandum, vel ad faciendum, vel non dandum, vel non faciendum concipitur, & sive *nuptiarum tempus* dixerit, *sive nuptias* nominaverit: non [15] aliter intelligi conditionem esse adimplendam, vel [non] extenuandam, nisi ipta nuptiarum accedat festivitas [16]: & non esse tempus infpiciendum, in quo nuptiarum ætas, vel fœminis post duodecimum annum accefferit, vel maribus post quartum decimum annum completum, sed ex quo vota nuptiarum re ipsa [17] processerint: Sic enim & antiqui juris contentio dirimetur, & immensa librorum volumina ad mediocrem modum tandem pervenient.

De liberis furiosi, vel mente capti.

25. Idem A. Juliano P. P.

SI furiosi parentis liberi, in cujus potestate constituti sunt, nuptias possint contrahere, apud veteres agitabatur [18]: & quidem filiam [19] furiosi marito posse copulari, omnes pene juris antiqui conditores admiserunt: sufficere enim putaverunt, si pater non contradicat. In filio autem familias dubitabatur: & Ulpianus quidem retulit constitutionem Imperatoris Marci, quæ de furioso non loquitur, sed generaliter de filiis mente [20] capti, sive masculi, sive fœminæ sint, qui nuptias contrahunt: ut hoc facere possint etiam non adito Principe. Et aliam dubitationem ex hoc emergentem, si hoc, quod de mente capto constitutio induxit, etiam in furiosis obtinendum sit, quasi exemplo mente capti & furiosi filios adjuvantes. His itaque dubitatis, tales ambiguitates decidentes, fancimus, hic repleri, quod Divi Marci constitutioni deesse videtur, ut [21] non [22] solum dementis, sed etiam furiosi liberi cujuscunque sexus [23] possint legitimas contrahere nuptias, tam dote, quam ante nuptias donatione a curatore eorum præstanda, æstimatione [24] tamen in hac regia urbe excellentissimi Præfecti Urbis, in provinciis autem virorum clarissimorum earum Præsidum, vel locorum Antistitium, tam opinione [25] personæ, quam moderatione dotis, & ante nuptias donationis constituenda, præsentibus tam curatoribus dementis, vel furiosi, quam his qui ex genere eorum nobiliores [26] sunt: ita tamen ut nulla ex hac causa oriatur, vel in hac regia urbe, vel in provinciis jactura substantiæ furiosi, vel mente capti, sed gratis [27] omnia procedant: ne tale hominum infortunium etiam expensarum detrimento prægravetur.

De alumna, de suscepta a sacro baptismate.

26. Idem A. Juliano P. P.

SI quis alumnam [28] suam libertate donaverit, & in matrimonio suo collocaverit: dubitabatur apud antiquos, utrumne hujusmodi nuptiæ legitimæ esse videantur, an non? Nos itaque vetustam ambiguitatem decidentes [29], non esse vetitum matrimonium censemus: si enim ex affectu omnes introducuntur nuptiæ, & nihil impium, nec legibus contrarium in tali copula expectamus: quare prædictas nuptias inhibendas existimemus? nec enim homo fic impius inveniturr, ut quam ab initio loco filiæ [30] habuit, eam postea in suo collocet matrimonio: sed ei credendum est, quia eam & ab initio non ut filiam educavit, & libertate donavit, & dignam esse postea suo putavit matrimonio. † Ea videlicet persona omnimodo ad nuptias venire prohibenda, quam aliquis, sive alumna sit, sive non, a sacrosancto susceperit baptismate [31]: cum nihil aliud sic inducere possit paternam affectionem, & justam nuptiarum prohibitionem, quam hujusmodi nexus per quem Deo mediante animæ eorum copulatæ sunt.

De ætate contrahentium.

27. Idem A. Joanni P. P.

SAncimus [32] nuptias, quæ inter masculos & fœminas majores, vel minores sexagenariis [33], vel quinquagenariis [34], lege Julia, vel Papia prohibitæ sunt, homines volentes contrahere, & ex nullo modo, vel ex nulla parte tales nuptias impediri.

De nova dignitate mariti, vel soceri.

28. Idem A. Joanni P. P.

SI libertam quis uxorem habeat, deinde [35] inter Senatores scribatur dignitate illustratus: an solvatur matrimonium, apud Ulpianum quærebatur: quia lex Papia inter [36] Senatores & libertas stare connubia non patitur. Nos igitur Dei sequentes judicium, non patimur in hoc eodemque connubio mariti felicitatem uxori fieri infortunium: ut quantum vir in altum tollatur, tantum & conjunx ejus decrescat, imo magis penitus depereat; abfit itaque a nostro tempore hujusmodi asperitas, & firmum maneat matrimonium, & uxor mariti concrescat, & sentiat ejus fulgorem: ftabileque maneat matrimonium [ex] hujusmodi supervenitu minime deminutum. Simili modo, si privati hominis filia ad liberti veniat connubium, & postea [37] pater mulieris ad Senatoris dignitatem fuerit elatus, taceat Papiæ legis crudelissima fanctio: & neque per hunc modum dissolvatur matrimonium inter facti fenatoris filiam & libertum, ne soceri prosperitas sine ge-

1 Legitimati succedunt cum legitime natis. 2 Remittitur jusjurandum illegitimum. vide *l. ult. ff. qui fatisdare.* 3 I. e. Etiamsi esset causa finalis privilegii impetrati. 4 Dignitatis nuda adeptio famam interdum restituit. Ratio potest hæc esse, quod concessis dignitate nobili, eum impedimentum fame sublatum videatur. Inde putat Baldus, Tacite famæ restitui, quem Imperator suos inter consiliarios adscivit. Principis enim comitatum illustrem esse. *l. 1. J. de prapositis laborum. lib.* 12. *tit.* 18. 5 De propria nuta. *cap. fi muta propria* 32. *in fin. de prabend. & dign. in* 6. Bald. *hic. num* 7. alii de anonymis in jure tradtar. 31 Nemo eam ducere potest, quam ex thero baptismate suscepit. Ratio hic affertur quali parentiatis, *ut hic. & 28. Synopf. Basil.* 5. *c.* 17. *cap.* 53. *Synodus in Trullo, apud* 4. Harmen. 6. περὶ τῶν ἐκ τῆς αγίας βαπτίσεως. Balfamon *ad dict. cap.* 52. Potest hæc etiam adferri, statis latum differimen. Quia Harmenopulus *loco superiore* negat contrahi posse nuptias cum ejusce matrimonio, aut filia. Demetrius Chomateuus Archiepisc. Bulgariæ, *lib.* 3. *juris Orientis de Kevaì τομαὶ. ubi asserit c.* 6. *Jeat. Synod.* Quæ etiam hodie obtinent inter Ruthenos & Moscos. Sigismundus I. B. ab Herb. *in rerum Moscovitarum commentariis.* Inter confirmatam, & patrem ejus, qui confirmationi ejus adhibetur, velut sponsor, & patrem, cognatio & prohibitio conflituitur. *can. fi quis filiastrum.* 30. *quæft.* 1. ex concilio Tridentino, 8. *Sefs. cap.* 2. Hic etiam locus offendit puerta & infantes ad lacramentum baptismatis oblatos ab extraneis fuiffe. An & a parentibus offerri juftum eft? vide Auguft. *lepift. ad Bonifacium.* An baptismo in continenti post delictum fuscepto, pœna delicti minuenda fit? vide apud Tiraquellum *tract. de pœnis caufa* 26. 32 Cinitas in *l.* 12. *J. de legitimis heredibus.* 33 Dixi ad Ulpian. 16. 8. 3. adde *l.* 21. *ff. de adl. empt.* adde Cujac. 33. *de præfcript.* Anton. Mercat. 1. *tot.* 1. *in fin.* Anton. Gubert. *in tract. de fponf. & matr.* 34 Quinquagenaria mulier nuptias potest contrahere, *ut hic* · quin tali ex muliere partus legitimus eft, fublata vetere fuper ea re dubitatione Cuffrientis advocationis, uti conflat ex his quæ ferips ad *l.* 12. *J. de hered. inft.* 35 Superveniens martio fenatoria dignitas nuptias perfectas non dirimit, quæ alioquin, fi maritus antea fenator fuiflet, non poffent contrahi. Res enim jam perfecta non vitiatur, licet veniens ad eum calum a quo non poffit incipere. *Salicet. adde l.* 3. *J. ff. pracon.* 36 Lege Papia fenator libertam ducere non poterat. adde *l.* 27. 28. 29. 30. *ff. de ritu nupt.* 37 Quæfita patri dignitas liberorum quidem ftatum auget, non tamen eorum nuptias diffolvit.